

Odpowiedzi do kazusów:

Kazusy z quizu 2

Statut spadkowy

Obywatel fiński zamieszkały w Polsce, zmarł w Polsce 22 września 2021 podczas odwiedzin rodziny, pozostawiając mieszkanie i rzeczy ruchome we Francji. Jedyńm spadkobiercą Fina jest Andrzej, zamieszkały w Starych Bogaczowicach.

1. Jakie prawo będzie właściwe dla dziedziczenia w sytuacji braku wyboru prawa?
2. Jakie prawo może wybrać spadkodawca?

W tym przypadku zastosowanie znajdzie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego

Artykuł 21. Zasada ogólna.

1. Jeżeli przepisy niniejszego rozporządzenia nie stanowią inaczej, prawem właściwym dla ogółu spraw dotyczących spadku jest prawo państwa, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci – **prawo polskie**

Artykuł 22. Wybór prawa.

1. Każdy może dokonać wyboru prawa państwa, którego obywatelstwo posiada w chwili dokonywania wyboru lub w chwili śmierci, jako prawa, któremu podlega ogół spraw dotyczących jego spadku – **prawo fińskie**

Osoby fizyczne, osoby prawne

KAZUS 1

Jeff Knew ma 20 lat i jest obywatelem Stanów Zjednoczonych (pochodzi z Puerto Rico). Studiuję na jednej z wyższych uczelni w Stanach Zjednoczonych stosunki międzynarodowe, szczególnie interesuje go polityka zagraniczna państw Europy Środkowej i Wschodniej, a także relacje USA–Rosja. Wobec powyższego udał się w ramach współpracy między uczelnią macierzystą a uczelnią wyższą w Warszawie na wymianę studencką do Polski. Studia w Polsce bardzo przypadły mu do gustu, postanowił więc przedłużyć swój pobyt o dwa lata, tak aby móc nauczyć się m.in. języka. Jediną rzeczą, która Jeffowi Knew się nie spodobała, była komunikacja miejska, wobec czego postanowił zdać w Polsce egzamin na prawo jazdy, co też uczynił. W dniu 15 czerwca 2011 r. odebrał we właściwym wydziale komunikacji prawo jazdy i przystąpił do poszukiwania samochodu. W jednym z komisów znalazł interesujący go pojazd i postanowił go kupić.

UWAGA: W Puerto Rico pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się z ukończeniem 21 lat. Zgodnie z normami kolizyjnymi obowiązującymi w Puerto Rico zdolność do czynności prawnych podlega prawu państwa miejsca zamieszkania osoby fizycznej.

W oparciu o powyższy stan faktyczny wskaż:

1. Prawo właściwe dla zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych Jeffa Knew.
2. Prawo właściwe dla oceny skutków braku pełnej zdolności do czynności prawnych.
3. Czy i kiedy Jeff Knew będzie mógł powołać się na swoją niezdolność według prawa ojczystego.

odpowiedzi

Ad. 1 Prawo właściwe dla zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych Jeffa Knew – statut personalny

Ad; 2 Skutki dokonania czynności prawnej przez niezdolnego lub ograniczonego w zdolności do czynności prawnych – statut personalny

2. Prawo właściwe dla oceny skutków braku pełnej zdolności do czynności prawnych.

Ad:3 Czy i kiedy Jeff Knew będzie mógł powołać się na swoją niezdolność według prawa ojczystego.

W piśmiennictwie reprezentowany jest pogląd, by przepis art. 12 ustawy ppm z 2021 (a także [art. 13](#) rozporządzenia o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, chroniący będącego w dobrej wierze kontrahenta niezdolnego cudzoziemca, stosować odpowiednio w sytuacji ograniczeń **wynikających ze statutu personalnego**, jeżeli spełnione są przesłanki określone w tym przepisie (**m.in. wymaganie dobrej wiary po drugiej stronie umowy, umowa zawarta w tym samym państwie**). Jeśli nie zostaną spełnione te przesłanki, to Jeff może powołać się na swoją niezdolność.

3. Przedstawicielstwo, czynności prawne, przedawnienie

KAZUS 1

Obywatelka Grecji Zefiryna Polakis w 2004 r. udała się do pracy w Warszawie. W trakcie pobytu w Polsce poznała obywatela Polski Jana Kowalskiego. W czerwcu 2005 r. zawarła w Warszawie związek małżeński z wyżej wskazanym obywatelem polskim. Rok później państwo Kowalscy przeprowadzili się do Aten, miasta rodzinnego obywatelki Grecji. W dniu 5 grudnia 2006 r. Zefiryna Kowalska urodziła syna Aleksandra. Aleksander był jedynym wnukiem, jakiego miała Anna Kowalska (matka Jana Kowalskiego), która miała do tej pory dwie wnuczki Agnieszka i Martę, które były córkami siostry Jana – Joanny. W dniu 18 stycznia 2011 r. wskutek choroby Anna Kowalska zmarła. W testamencie cały swój majątek zapisała wnukom. Agnieszka i Marta odziedziczyły mieszkanie o powierzchni 70 m2 w Warszawie, oszczędności oraz biżuterię stanowiącą pamiątkę rodzinną, natomiast Aleksander

odziedziczył dom w Giżycku. Z uwagi na to, że państwo Kowalscy na stałe mieszkają w Grecji, jak i na brak możliwości zajęcia się domem przez członków rodziny zamieszkujących w Polsce, państwo Kowalscy postanowili sprzedać dom i w należyty sposób ulokować środki, aby przekazać je Aleksandrowi, po uzyskaniu przez niego pełnoletności.

W oparciu o powyższy stan faktyczny wskaż:

1. Prawo właściwe dla oceny dopuszczalności rozporządzenia składnikiem majątkowym małoletniego Aleksandra przez jego rodziców.
2. Prawo właściwe dla przedstawicielstwa ustawowego w niniejszym kazusie.

UWAGA: Aleksander ma podwójne obywatelstwo, jest obywatelem Polski i Grecji.

Zefiryna jest obywatelką Grecji, a Jan jest obywatelem Polski.

odpowiedzi

Zwrot „statut przedstawicielstwa ustawowego” w istocie rzeczy kieruje nas ku tym różnym statutom. W rozważaniach poświęconych statutowi przedstawicielstwa ustawowego chodzi więc o segment statutu miarodajnego dla stosunku, z którego przedstawicielstwo ustawowe wynika.

Przyjmuje się zatem, że **przedstawicielstwo ustawowe podlega każdorazowo statutowi stosunku prawnego, z którego wynika**, a więc prawu, które daje przedstawicielowi uprawnienie (a zazwyczaj także nakłada nań obowiązek) do reprezentowania innej osoby. W zależności zatem od tego, o jakiego rodzaju stosunek chodzi, prawa tego będziemy poszukiwali za pośrednictwem różnych norm kolizyjnych, miarodajnych dla danego zakresu. Aktualnie wynika ona wprost z [art. 22](#) PrPrywM z 2011 r.⁵

Umocowanie wynika każdorazowo z istniejącego między przedstawicielem a reprezentowanym stosunku prawnego (zazwyczaj o charakterze rodzinnym lub opiekuńczym, choć nie tylko), u źródeł którego leży bądź to przepis ustawy, bądź to wydane na podstawie takiego przepisu orzeczenie sądu.

W takiej sytuacji przedstawicielstwo ustawowe rodziców podlegać będzie prawu właściwemu dla wykonywania władzy rodzicielskiej, albowiem z tego stosunku prawnego wynika umocowanie do działania. Zgodnie z przepisem [art. 17](#) Konwencji o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci prawem właściwym dla wykonywania władzy rodzicielskiej jest prawo państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka. W konsekwencji prawo państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka będzie również prawem właściwym dla przedstawicielstwa ustawowego rodziców. **W omówionym przykładzie, zarówno wykonywanie władzy rodzicielskiej, jak i przedstawicielstwo ustawowe podlega prawu państwa zwykłego pobytu dziecka czyli prawo greckie.**

STOSOWANIE PRAWA – kasus 4

ZOBOWIĄZANIA – kasus 12 i 14

STOSOWANIE PRAWA

ze zbioru Kazusy z prawa prywatnego międzynarodowego i międzynarodowego postępowania cywilnego Pod redakcją Jacka Gołaczyńskiego i Przemysława Pęcherzewskiego Wrocław 2012

KAZUS 4

W dniu 15 czerwca 2011 r. do Sądu Okręgowego we Wrocławiu wpłynął pozew spółki zarejestrowanej według prawa chińskiego 贸易进口-出口 (HANDEL IMPORT – EXPORT) z siedzibą na Tajwanie przeciwko polskiej spółce Inter – Import sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu. Polska spółka nabyła od kontrahenta z Tajwanu dwa kontenery sprzętu sportowego (piłek, rakietek, ochraniaczy, strojów sportowych), jednak nie uregulowała całej należności za zamówiony towar. Strony w umowie wyłączyły wyrażnie zastosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów sporządzonej w dniu 11 kwietnia 1980 r. w Wiedniu, jednakże poza tym strony nie dokonały wyboru prawa właściwego i zgodnie z normami kolizyjnymi obowiązującymi w siedzibie sądu prawem właściwym dla powyższej umowy jest prawo obowiązujące w miejscu zwykłego pobytu podmiotu sprzedającego, czyli prawo obowiązujące na Tajwanie.

W oparciu o powyższy stan faktyczny wskaż:

1. Czy sąd ma obowiązek zastosowania prawa obowiązującego na Tajwanie, jeśli tak, to w jaki sposób będzie je stosował.
2. W jaki sposób sąd może ustalić treść prawa obowiązującego na Tajwanie.
3. Jak powinien postąpić sąd, jeżeli nie będzie mógł ustalić treści prawa obowiązującego na Tajwanie lub gdy ustalenie nie będzie mogło nastąpić w rozsądnym terminie.

Interesujący przypadek Tajwanu

Fakty:

Tajwan nie jest członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) z powodu sprzeciwu Chin i ich roszczeń terytorialnych.

Znaczenie gospodarcze - gdyby Tajwan został uznany za państwo, stałby się 19. największą gospodarką świata. Jego PKB jest porównywalne do PKB Polski mimo, że Tajwan ma niemal dwukrotnie mniejszą liczbę ludności. Ponadto gospodarka Tajwanu jest wysoce zaawansowana technologicznie. Tajwan jest

m.in. światowym liderem w produkcji procesorów, bez których sparaliżowane zostałyby globalne łańcuchy dostaw towarów największych światowych producentów: od samochodów po smartfony.

Polityczne - status polityczny Tajwanu ma olbrzymie znaczenie dla dwóch największych mocarstw Chin i USA na świecie. Dla Chin ponowne przejęcie kontroli nad wyspą stanowiłoby zakończenie procesu jednoczenia chińskich ziem w kształcie, w jakim rozumieją je władze w Pekinie. Dla USA utrzymanie suwerenności Tajwanu jest potwierdzeniem ich wiarygodności jako sojusznika, a także pozwala na ograniczanie wpływu Chin na gospodarkę światową.

Strategiczne - Tajwan leży na styku dwóch niezwykle ważnych akwenów: Morza Wschodniochińskiego oraz Morza Południowochińskiego. Morza te mają fundamentalne znaczenie gospodarcze dla większości państw regionu.

Tajwan jest obecnie jedynym w pełni demokratycznym państwem zamieszkiwanym przez etnicznych Chińczyków, jest jednym z głównych partnerów handlowych UE, w tym Polski.

Regulacje prawne w obrocie handlowym z Tajwanem

Umowy dostawy towarów i spory z nimi związane są regulowane głównie przez Kodeks Cywilny Republiki Chińskiej (Kodeks Cywilny).

Ustawa o sprawiedliwym handlu chroni małe przedsiębiorstwa przed nieuczciwymi warunkami i zawiera przepisy dotyczące rozstrzygania sporów między małymi przedsiębiorstwami a ich większymi partnerami handlowymi. Obejmują one zakaz określonych zachowań dla przedsiębiorstw, które posiadają udziały w rynku powyżej pewnego progu oraz wspólne działania przedsiębiorstw.

Zasady międzynarodowe

Chociaż Tajwan jest członkiem Światowej Organizacji Handlu (WTO), kontrakty na dostawy towarów są regulowane głównie przez ustawodawstwo krajowe ze względu na trudności dyplomatyczne.

Przepisy międzynarodowe i standardowe warunki umowne mają zastosowanie tylko wtedy, gdy strony uzgodniły, że będą miały zastosowanie.

Standardowe międzynarodowe warunki umowne

Międzynarodowe warunki handlowe (Incoterms®) 2020 Międzynarodowej Izby Handlowej (ICC) są powszechnie stosowane na Tajwanie.

Opracowano na podstawie: <https://tvn24.pl/swiat/tajwan-i-chiny-o-co-chodzi-czy-tajwan-to-panstwo-i-dlaczego-jest-taki-wazny-6056768>

[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-018-](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-018-5851?originationContext=knowHow&transitionType=KnowHowItem&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a975029)

[5851?originationContext=knowHow&transitionType=KnowHowItem&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true#co_anchor_a975029](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-018-5851?originationContext=knowHow&transitionType=KnowHowItem&contextData=(sc.Default)&firstPage=true#co_anchor_a975029)

Wybór prawa państwa częściowo uznanego na arenie międzynarodowej

Przedmiotem wyboru prawa powinno być prawo określonego państwa. Pojęcie „prawo” jest rozumiane jako całokształt norm prawnych obowiązujących w danym państwie i dotyczących rozstrzyganej kwestii prawnej. Chodzi tu zatem nie tylko o normy zawarte w aktach prawa stanowionego, ale również wypracowane w orzecznictwie bądź pochodzące ze źródeł prawa zwyczajowego, jeśli dany system prawny przyznaje im moc obowiązującą.

Wybór prawa może dotyczyć jedynie prawa państwa faktycznie istniejącego w chwili zawarcia porozumienia w tym przedmiocie. Okoliczność ta powinna być badana w świetle odpowiednich reguł międzynarodowego prawa publicznego. W szczególności znaczenie może mieć to, czy podmiotowość danego państwa jest uznawana na arenie międzynarodowej. Problematiczne może się też okazać wskazanie jako właściwego prawa państwa częściowo uznanego na arenie międzynarodowej, jak np. **Tajwan (Republika Chińska)**, Kosowo, Cypr Północny bądź terytorium o nieustalonym statusie (Palestyna, Sahara Zachodnia). W literaturze prezentowany jest pogląd, że przedmiotem wyboru kolizyjnego może być prawo terytorium *de facto* niepodległego niezależnie od tego, czy jest ono szerzej uznawane na arenie międzynarodowej. W praktyce jednak rozwiązanie tej kwestii będzie najczęściej zależeć od stanowiska obowiązującego w siedzibie *forum*. Jeśli sąd orzekający w sprawie będzie położony w państwie uznającym podmiotowość międzynarodową danego terytorium bądź mającym określone interesy gospodarcze w milczącej akceptacji obowiązywania systemu prawnego danego państwa (nieuznanego przez innych), wówczas wybór tak określonego prawa zostanie uznany za ważny.

Jeśli już po dokonaniu wyboru prawa dane państwo przestanie istnieć w określonym kształcie prawnym¹⁴, wówczas za właściwe trzeba przyjąć prawo państwa będącego jego następcą prawnym w rozumieniu międzynarodowego prawa publicznego. Natomiast wskazanie przez strony jako *lex contractus* prawa państwa nieistniejącego w dacie wyboru (np. prawa czechosłowackiego) może mieć jedynie skutek wskazania materialnoprawnego, o ile w ogóle uda się ustalić, w jakim kształcie prawo to miałyby znaleźć zastosowanie.

Źródło: Lerman-Balsaux Sławomira, Wybór prawa dla zobowiązań umownych na gruncie rozporządzenia Rzym Opublikowano: WKP 2022

Wracając do odpowiedzi na pytania dotyczące kazusu:

1. Czy sąd ma obowiązek zastosowania prawa obowiązującego na Tajwanie, jeśli tak, to w jaki sposób będzie je stosował.
2. W jaki sposób sąd może ustalić treść prawa obowiązującego na Tajwanie.

Zgodnie z art. 51a [Właściwe prawo obce] ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych

§ 1. Sąd z urzędu ustala i stosuje właściwe prawo obce. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz wyjaśnienie obcej praktyki sądowej.

§ 2. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości również o udzielenie informacji co do istnienia wzajemności w stosunkach z państwem obcym.

§ 3. Celem ustalenia treści prawa obcego lub obcej praktyki sądowej albo istnienia wzajemności sąd może zastosować także inne środki, w tym zasięgnąć opinii biegłych.

Reguły wykładni, obejścia prawa powinny być oparte na zasadach wypracowanych w doktrynie i dorobku orzecznictwa państwa którego prawo sąd jest obowiązany stosować jako prawo właściwe.

Sąd polski nie zna jednak prawa obcego, odmiennie niż prawa polskiego, gdzie jest tzw. najwyższym biegłym, i dlatego ustawa daje pewne instrumenty, które pozwalają sądowi ustalić treść prawa obcego, ale także wyjaśnienie obcej praktyki sądowej. Stąd też sąd ma dwie drogi ustalenia tych okoliczności, a mianowicie może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz o wyjaśnienie obcej praktyki sądowej oraz może także zastosować inne środki, w tym zasięgnąć opinii biegłych. **Jest to zatem jedyny przypadek w polskim prawie procesowym cywilnym, w którym sąd może dopuścić dowód z opinii biegłego z zakresu prawa. Dotyczy to jednak jedynie prawa obcego, którego sąd polski może po prostu nie znać.**

Organizacyjnie w Ministerstwie Sprawiedliwości za udzielenie informacji o prawie obcym i o praktyce sądowej w innym państwie odpowiedzialny jest Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka.

Sąd może także zwrócić się do sądów innych państw stron europejskiej Konwencji o informacji o prawie obcym podpisanej w Strasburgu 7.6.1968 r. (Dz.U. z 1994 r. Nr 64, poz. 272 ze zm.) o udzielenie informacji o prawie obcym w sprawach cywilnych i gospodarczych. Istnieje także możliwość skorzystania, w Unii Europejskiej, z tak zwanych punktów kontaktowych wyznaczonych w każdym państwie członkowskim, w celu ustalenia okoliczności dotyczących praktyki sądowej w każdym państwie członkowskim w zakresie prawa Unii Europejskiej oraz współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych. Brak jest podstaw, aby punkty kontaktowe służyły pomocą w zakresie ustalenia treści prawa cywilnego obcego państwa

Rola biegłego. Biegły nie może jednak wyręczyć sądu orzekającego w sprawie, a jedynie przedstawić przepisy prawa obcego mające zastosowanie w sprawie, w oparciu o opisany przez sąd stan faktyczny, oraz wskazać istniejącą w tym zakresie obcą praktykę sądową, czyli orzecznictwo sądów, poglądy doktryny. Samo orzeczenie w tej sprawie należy już do sądu orzekającego.

Prawo obce traktuje się jak prawo na równi z prawem polskim i dlatego należy do jego zastosowania wykorzystać metody jego stosowania, wykładni, reguły międzyczasowe, zaczerpnięte z obcego systemu prawnego.

3. Jak powinien postąpić sąd, jeżeli nie będzie mógł ustalić treści prawa obowiązującego na Tajwanie lub gdy ustalenie nie będzie mogło nastąpić w rozsądnym terminie.

Niemожność stwierdzenia treści prawa obcego art. 10 ust. 2

Art. 10 ust. 2 PrPrywM, który dotyczy **kolejnego kroku** w ramach prawnej analizy sprawy, tj. procesu stwierdzenia treści prawa obcego, wskazanego już przez relewantną normę kolizyjną. Mianowicie, w razie **niemożności stwierdzenia w rozsądnym terminie treści właściwego prawa obcego**, należy zastosować zastępczo **prawo polskie**.

Przepis ten, wraz z [art. 51a § 1](#) PrUSP (prawo o ustroju sądów powszechnych), współreguluje obowiązki sądu co do obowiązku poszukiwania z urzędu treści prawa będącego podstawą rozstrzygnięcia w sprawie. Czynności sądu w zakresie stwierdzenia prawa obcego są niezależne od wniosków stron. Nie stanowią również elementu postępowania dowodowego *sensu stricto*. Sąd winien samodzielnie użyć dostępnych środków dotarcia do treści prawa właściwego, w tym tych wymienionych w [art. 51a § 1 i 3](#) PrUSP

Jak wskazuje się w literaturze, nieudzielenie informacji o prawie obcym przez Ministra Sprawiedliwości nie może automatycznie prowadzić do przyjęcia właściwości prawa polskiego jako statutu zastępczego .

Przeszkody w stwierdzeniu treści prawa obcego w rozumieniu art. 10 ust. 2 PrPrywM obejmują faktyczne (techniczne) trudności w dotarciu do tekstu prawnego, z uwzględnieniem jego źródeł, specyficznych dla danego systemu prawnego. **Nie można za taką przeszkodę uznawać stwierdzonej w obcej regulacji luki w prawie**. Wówczas bowiem należy dokonywać wykładni w celu ustalenia charakteru tej luki, możliwości i sposobu jej wypełnienia. Tak samo art. 10 ust. 2 PrPrywM nie stosuje się, gdy sąd napotka przeszkodę w postaci **braku w prawie obcym określonej instytucji prawnej**. Niemożność stwierdzenia treści, s. 144). Tego rodzaju trudności winny być pokonywane w drodze zabiegów dostosowania.

Niemożność ustalenia okoliczności uzasadniających właściwość prawa art. 10 ust. 1

Od przepisu art. 10 ust. 2 należy odróżnić art. 10 ust. 1 PrPrywM, który stosuje się w celu pokonania trudności związanych z niemożnością realizacji nakazu wynikającego z normy kolizyjnej regulującej właściwość prawa w danej sytuacji.

Na wypadek, gdy **nie można ustalić okoliczności wskazanych w łączniku normy kolizyjnej**, determinujących właściwość prawa, norma z **art. 10 ust. 1** każe stosować prawo wykazujące **najściślejsze powiązanie** z rozpatrywanym stosunkiem prawnym. W art. 10 ust. 1 PrPrywM ustawodawca odnosi się zatem do etapu ustalania przesłanek zastosowania normy kolizyjnej i wskazania właściwego porządku prawnego.

Celem art. 10 ust. 1 PrPrywM jest bowiem usunięcie sytuacji patowej w procesie określania prawa właściwego. Rozwiązanie przewidziane w komentowanym przepisie znajduje zastosowanie w przypadku niemożności stwierdzenia przesłanek stosowania szczegółowych norm kolizyjnych, odnoszących się do danej dziedziny, jak i norm zamieszczonych w części ogólnej ustawy ([art. 3 ust. 1](#) PrPrywM, po wyczerpaniu wskazanych tam łączników właściwość prawa wobec bezpieczeństwa)

Art. 10 ust. 1 PrPrywM – jako rozwiązanie zastępcze – konieczne jest ustalenie, czy sprawa wykazuje **najściślejszy związek z określonym systemem prawnym**. Istnienie takiego powiązania winno być ustalane **w świetle wszystkich okoliczności sprawy**.

Fakty świadczące o wystarczająco ścisłym powiązaniu sprawy z danym terytorium nie ograniczają się jedynie do okoliczności stanowiących element łączników norm kolizyjnych (np. obywatelstwo, miejsce zamieszkania, zwykły pobyt, miejsce dokonania czynności prawnej). Znaczenie mają powiązania o charakterze faktycznym, np. miejsce wykonania określonych czynności, relacje osobiste, ekonomiczne, jak i powiązania prawne (umowne, kapitałowe).

Opracowano na podstawie:

Prawo o ustroju sądów powszechnych. Komentarz, red. Flaga-Gieruszyńska 2020,

Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz, red. M. Pazdan,

Prawo prywatne międzynarodowe. J. Gołaczyński

Wydawnictwo CH BECK legalis

ZOBOWIĄZANIA ze zbioru Kazusy z prawa prywatnego międzynarodowego i międzynarodowego postępowania cywilnego Pod redakcją Jacka Gołaczyńskiego i Przemysława Pęcherzewskiego Wrocław 2012

ZOBOWIĄZANIA

KAZUS 14

Obywatel Niderlandów Vincent van G. zawarł w dniu 1 maja 2010 r. w Berlinie z przebywającym w tym mieście obywatelem Polski Stanisławem W. umowę sprzedaży wyprodukowanego we Francji roweru.

1. Jakie prawo będzie właściwe dla tej umowy, jeśli strony nie dokonały wyboru prawa?

2. Jakie prawo będzie właściwe dla skutków ewentualnej nieważności tej umowy?

3. Czy strony mogą skutecznie wybrać jako właściwe prawo francuskie?

Istotne fakty:

Umowa zawarta pomiędzy obywatelami Unii Europejskiej.

W kazusie nie ma informacji na ten temat czy jedna z nich jest przedsiębiorcą. Dla uproszczenia można przyjąć, że jest to umowa zawarta pomiędzy dwoma konsumentami.

Kwestia obowiązywania w czasie aktów normatywnych mających zastosowanie do zobowiązań umownych:

[Art. 28 Rozporządzenie Rzym I \(Stosowanie w czasie\)](#)

Niniejsze rozporządzenie stosuje się do umów zawartych po dniu 17 grudnia 2009 r.

o ile, w świetle tego rozporządzenia, konkretna kwestia nie została wyłączona z jego zakresu. Zastosowanie rozporządzenia jest także wyłączone, gdy strona umowy nie ma siedziby w państwie członkowskim UE, a państwo, w którym strona ta ma siedzibę łączy z Polską konwencja bilateralna.

Jeżeli umowy zostały zawarte od 22.1.2008 r. do 16.12.2009 r., prawo właściwe określa się na podstawie Konwencji rzymskiej o prawie właściwym dla zobowiązań umownych z 1980 roku, chyba że znajdzie zastosowanie jedna z zawartych przez Polskę konwencji bilateralnych

Jeżeli umowy zostały zawarte przed 22.1.2008 r., prawo właściwe określa się na podstawie ówczesnie obowiązującego prawa krajowego – ustawy z 12.11.1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, chyba że istnieje stosowna konwencja bilateralna.

We wszystkich wskazanych aktach prawnych pierwszeństwo ma możliwość wyboru prawa przez strony umowy (np. [art. 3](#) rozporządzenia Rzym I). Jeżeli strony umowy nie dokonają wyboru prawa, to te akty prawne zawierają przepisy wskazujące kryteria pozwalające na ustalenie prawa właściwego dla konkretnej umowy.

Zob. Prawo zobowiązań - Komentarz pod red. K. Osajda - Legalis

Ad. 1 Zgodnie z art. 4 1 lit. a rozporządzenia Rzym I w braku wyboru prawa umowa sprzedaży towarów podlega prawu państwa, w którym sprzedawca ma miejsce zwykłego pobytu, przy założeniu, że Vincent ma miejsce zwykłego pobytu w Niemczech.

Ad.2 Skutki nieważności umowy będą oceniane z punktu widzenia prawa wybranego lub wskazanego na podstawie normy ogólnej (art. 3 i 4 w zw. z art. 12 (1) lit. e rozporządzenia Rzym I)

Ad. 3 Strony mogą wybrać prawo francuskie (wybór nieograniczony, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z art. 3 ust. 3).

ZOBOWIĄZANIA

KAZUS 12

Obywatel Polski Jan K. (zamieszkały w Radomsku) kupił w dniu 15 maja 2010 r. od niemieckiego wydawnictwa na aukcji internetowej album fotograficzny. Strona internetowa, na której odbyła się licytacja, umieszczona była na serwerach zlokalizowanych w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Nabywca po 3 dniach od odebrania przesyłki stwierdził, że jest z zakupu niezadowolony i postanowił od umowy odstąpić.

Jakie prawo jest właściwe dla umowy sprzedaży, gdy strony nie dokonały wyboru prawa?

Jeśli spełnione są przesłanki określone w art. 6 ust. 1, to prawem właściwym jest miejsce zwykłego pobytu konsumenta czyli prawo polskie.

Dla sprzedaży konsumenckiej na aukcji internetowej art. 6 rozporządzenia Rzym I wyłącza zastosowanie zarówno normy z [art. 4 ust. 1 lit. g](#) (czyli **umowa sprzedaży towarów w drodze**

licytacji podlega prawu państwa, w którym odbywa się licytacja, jeżeli miejsce to można ustalić) jak i normy ogólniejszej – z [art. 4 ust. 1 lit. a](#) (umowa sprzedaży towarów podlega prawu państwu, w którym sprzedawca ma miejsce zwykłego pobytu;).

Jakie prawo mogłoby być przedmiotem wyboru stron?

Dla umowy, która spełnia warunki wymienione w art. 6 ust. 1, strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego zgodnie z art. 3. Wybór taki nie może jednak prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa, jakie zgodnie z ust. 1 byłoby właściwe w braku wyboru.

Konstrukcja alternatywnego wskazania korygującego zastosowana w przypadku wyboru prawa dla umowy konsumenckiej w [art. 6 ust. 2](#) Rzym I powoduje, że przepisy prawa wybranego podlegają korekcie wynikającej z korzystniejszych dla konsumenta przepisów bezwzględnie obowiązujących z prawa miejsca zwykłego pobytu konsumenta.

Ocena umowy konsumenckiej pod kątem ważności nie podlega nigdy jedynie prawu wybranemu, ale hybrydzie przepisów prawa wybranego oraz przepisów bezwzględnie obowiązujących z prawa miejsca zwykłego pobytu konsumenta, korzystniejszych dla niego niż przepisy prawa wybranego.

Oznacza, to że zastosowanie prawa wybranego powinien poprzedzać następujący zabieg. Po pierwsze, należy zrekonstruować zakres ochrony przyznanej konsumentowi na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa miejsca zwykłego pobytu konsumenta. Po drugie, należy zrekonstruować zakres ochrony przyznanej konsumentowi na podstawie przepisów prawa wybranego. Po trzecie, jeśli zakres ochrony w prawie wybranym jest węższy niż w prawie miejsca zwykłego pobytu konsumenta, należy uzupełnić go o normy ochronne wynikające z tego ostatniego i tak uzyskaną „mozaikę” (niem. *Mosaikbetrachtung*, ang. *mosaic theory*) praw zastosować w stanie faktycznym.

Jakie prawo jest właściwe dla formy czynności odstąpienia od umowy?

Prawodawca unijny nie przewidział alternatywnego prawa właściwego dla formy umowy konsumenckiej obok prawa miejsca zwykłego pobytu konsumenta, dotyczy to również jednostronnych czynności prawnych. W związku z tym ma zastosowanie art. Art. 11 ust. 4 czyli prawo polskie.

KOMENTARZ

W stanie faktycznym opisanym w kazusie **aukcja internetowa** jest procedurą zawierania umowy kupna sprzedaży. W tym konkretnym przypadku nie ma znaczenia lokalizacja środków technicznych tj. serwerów obsługujących platformę aukcyjną.

Umowa konsumencka w rozumieniu art. 6 rozporządzenia Rzym I

W tym kazusie mamy do czynienia z umową zawartą pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem. Definicja konsumenta oraz okoliczności w jakich dochodzi do zawarcia umowy są określone w szczególnej regulacji kolizyjnej przewidzianej w art. 6 rozporządzenia Rzym I, do którego odsyła

ustawa ppm z 2011 jako prawa właściwego dla zobowiązań umownych. W określeniu konsumenta na potrzeby rozporządzenia prawodawca unijny wykorzystał kryteria **podmiotowe i celowościowe**. **Status konsumenta może przysługiwać wyłącznie osobie fizycznej**. Prawodawca unijny potwierdził w ten sposób przyjętą najpierw w orzecznictwie TSUE tezę, iż osoba prawna nie może być konsumentem, nawet jeśli zawiera umowę w celu niezwiązanym z działalnością gospodarczą (por. wyr. TSWE z 22.11.2001 r., sprawy połącz. *Cape SNC*, [C-541/99](#) oraz *Idealservice MN RE SAS*, [C-542/99](#), EU:C:2001:625).

Z kolei jako kryterium celowościowe rozumie się **niezawodowy i niegospodarczy cel kontraktowania** przez konsumenta. Uwzględniany w ramach oceny prawnej powinien być stan rzeczy **z chwili zawarcia umowy**.

Nie podlegają komentowanemu art. 6 rozporządzenia Rzym I umowy zawierane wyłącznie między przedsiębiorcami (**B2B**) lub wyłącznie między konsumentami (**C2C**).

Ważnym elementem determinującym uznanie umowy za zawartą z konsumentem jest **kryterium „kierowania” działalności przedsiębiorcy do państwa zwykłego pobytu konsumenta**. Wskazówki interpretacyjne znajdziemy w literaturze przedmiotu oraz orzecznictwie TSUE.

Nie ulega wątpliwości, że zwłaszcza **w przypadku stron internetowych, które mogą być dostępne we wszystkich państwach, utożsamienie kierowania działalności z samą dostępnością strony WWW** prowadziłoby do nadmiernego rozszerzenia zakresu zastosowania omawianego przepisu.

W sprawach połączonych [C-585/08](#) oraz [C-144/09](#) *Pammer i Hotel Alpenhof* (zob. Głosę M. Pilicha) ustalono, że kierowanie działalności podlega stwierdzeniu na podstawie określonych **kryteriów obiektywnych**, które pozwalają przyjąć, że przedsiębiorca ma zamiar zawierać umowy z konsumentami z danego państwa.

Lista tych kryteriów nie jest wyczerpująca. Trybunał wyszczególnił zwłaszcza:
międzynarodowy charakter działalności;

podanie tras z jednego lub kilku państw członkowskich do miejsca, gdzie przedsiębiorca ma siedzibę;
użycie języka lub waluty innych niż używane zwyczajowo w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorca ma siedzibę, z możliwością rezerwacji i potwierdzenia rezerwacji w tym innym języku;
d) **podanie numerów telefonicznych z międzynarodowym numerem kierunkowym**;

zaangażowanie środków w usługę odsyłania w Internecie u operatora wyszukiwarki w celu ułatwienia konsumentom zamieszkałym w różnych państwach członkowskich dostępu do strony przedsiębiorcy lub pośrednika;

używanie **domeny pierwszego poziomu** innej niż domena państwa członkowskiego, w którym przedsiębiorca ma siedzibę oraz

wzmiankę o międzynarodowej klienteli złożonej z klientów zamieszkałych w różnych państwach członkowskich.

Zbadanie, czy oznaki te występują, należy do sądu państwa członkowskiego. Nie należy natomiast do tzw. oznak kierowania ani sama **dostępność strony** internetowej przedsiębiorcy lub pośrednika w państwie członkowskim, na terytorium którego konsument ma miejsce zamieszkania, ani **podanie adresu elektronicznego, jak również innych danych teleadresowych**, ani użycie języka lub waluty używanych w państwie członkowskim, w którym przedsiębiorca ma siedzibę (wyr. TSUE z 7.12.2010 r., *Pammer i Hotel Alpenhof*, sprawy połączone [C-585/08](#) oraz [C-144/09](#), EU:C:2010:740, pkt 80–94 uzasadnienia, pkt 2 sentencji).

Źródło: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I).

Komentarz

red. prof. dr hab. Konrad Osajda, dr

Przemysław Mikłaszewicz

Komentarz do art. 6.